

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

3. LÉKAŘSKÁ FAKULTA

Ústav centra preventivního lékařství

Lenka Schierová

Mimoškolní aktivita dětí mladšího školního věku
Free time activities four young schoolchildren

Bakalářská práce

Praha, březen 2007

Autor práce: Lenka Schierová

Studijní program: Veřejné zdravotnictví

Bakalářský studijní obor: Specializace ve zdravotnictví

Vedoucí práce: Doc.MUDr.Hana Provazníková,CSc.

Pracoviště vedoucího práce: **Ústav centra preventivního lékařství 3. LF**

Datum a rok obhajoby: 15.5.2007

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato bakalářská práce byla používána ke studijním účelům.

V Praze dne 31.března 2007

Lenka Schierová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala pani Doc. MUDr.H. Provazníkové, CSc za cenné a podnětné připomínky. A panu dr. V. Hynčicovi za pomoc při statistickém zpracování údajů.

Obsah

Úvod	str.6
1. Volný čas	str.7
2. Denní režim, pohyb.aktivita	str.8
3. Mimoškolní aktivity	str.10
4. Pasivní trávení volného času	
4.1 Televize	str.11
4.2 Internet	str.12
4.3 Negativita v trávení volného času	str.13
4.4 Drogy, alkohol, šikana, party	str.19
5. Možnosti prevence	str.22
6. Hypotéza	str.24
7. Metodika	str.25
8. Výsledky	str.27
9. Diskuse	str.46
10. Závěr	str.50
11. Souhrn	str.53

Přílohy

Seznam literatury

Úvod

Volný čas u dětí mladšího školního věku

Toto téma jsem si zvolila proto, že děti na základní škole mají problémy s trávením volného času a bohužel se zde setkáváme také s drogami, alkoholem a cigaretami. Tyto negativní stránky života nacházíme také u dětí na prvním stupni.

Chtěla jsem namátkově zjistit, jaký vztah k těmto stránkám děti na prvním stupni mají.

Už od školky jsou děti navyklé rozdělovat den na „pracovní“ a na „volný“ čas. Ve školce je pani učitelky připravují na to, že den není jen hraní, ale také povinnosti. Děti se musí naučit pracovat ve skupince ale také samostatně, soustředit se na určitou práci a nerozptylovat se.

Na prvním stupni základní školy si děti musí zvyknout, že mají méně volna a více povinností. Po příchodu ze školy si nemůžou celé odpoledne hrát, ale mají také určité úkoly. Začíná jim nová životní etapa. Zde hodně závisí na rodičích, popř. prarodičích- zda dětem naplánují volný čas mimo školu aktivními činnostmi (sport, různé kroužky a kluby) nebo jestli se děti až do té doby než přijdou rodiče z práce zabavují pasivní formou zábavy (sledování televize, hraní her na počítači atd.).

Volnočasové aktivity u dětí by měly respektovat přání dítěte a také odpovídat jeho fyzickým možnostem.

V tomto věku se začíná projevovat u některých dětí talent. Ve sportu, výtvarné činnosti, umění atd.

1. Volný čas

Co je to vlastně „volný čas“?

B.Hofbauer(3) vymezuje volný čas jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností. Přesnější a úplnější je však jeho charakteristika jako činnosti, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení. Jako hlavní funkce volného času zde uvádí: odpočinek (regenerace pracovní síly), zábavu (regenerace duševních sil), rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury).

Svobodný francouzský sociolog volného času- Roger Sue uvádí tyto funkce:

- psychosociologickou (uvolnění, zábavu, rozvoj)
- sociální (socializace, symbolickou příslušnost k některé sociální skupině)
- terapeutickou (prevence chorob, smyslový rozvoj, zdravý životní styl)
- ekonomickou (pozitivní vliv na uplatnění člověka v profesní činnosti...)

Hofbauer.B(3) uvádí, že první zkušenost z aktivit volného času dítě získá v rodině.

Rodina pro dítě a mladého člověka zůstává nadále prvním prostředím, které pro jejich volný čas vytváří (či má vytvářet) příznivé podmínky:

- hodnotová východiska a motivace k dosahování životních cílů
- takové uspořádání života rodiny, aby dětem poskytovalo dostatek času a vytvářelo podmínky pro spoluúčast na jeho plánování a prožívání
- zajištění finančních a hmotných potřeb
- informace a podněty pro účast v dalších prostředích mimo rodinu

Vstřícné rodinné prostředí ve výběru volnočasových aktivit dětí tedy hraje a má hrát významnou úlohu. Rozvíjí individuální předpoklady dětí a podporuje jejich kontakty s dalšími prostředími.

2. Denní režim, pohybová aktivita

Střídání zátěže a odpočinku (volného času) u dítěte by mělo být v souladu denním kolísáním výkonnosti člověka.

Časové rozložení činností a odpočinku během dne je označováno jako režim dne.

Zásady denního režimu: - dle Provazníkové H.(18)

- denní délka pobytu venku by měla být nejméně dvě hodiny

- v průběhu dne musí mít dítě volný čas na spontánní zájmovou aktivitu

- dítě by mělo mít zabezpečenou dostatečnou délku spánku

a probouzet se spontánně

- je třeba dodržovat jeho stravovací a pitný režim

- výchovná a vzdělávací činnost by měla být zařazena mezi
9-11hod.dopoledne a 15-17hod.odpoledne

- v průběhu zátěže musí být řazeny odpočinkové pauzy, přestávky

Dítě by mělo mít zabezpečeny podmínky pro spontánní pohybovou aktivitu. Spontánní pohybová aktivita totiž rozvíjí jeho pohybové dovednosti a pohybovou koordinaci, kompenzuje jednostrannou zátěž způsobenou dlouhodobým a častým sezením, přispívá k otužování organismu a zvyšuje tělesnou zdatnost.

Při nedodržování zásad denního režimu a pohybové aktivity se může projevit u dítěte:

Při nedodržování denního režimu:

- unavitelnost, bolesti hlavy
- poruchy spánku
- nechutenství, bolesti žaludku a zvracení
- poruchy příjmu potravy
- poruchy pozornosti, zhoršená paměť a zhoršené vybavování
- zvýšená nemocnost

Při nedostatku pohybu:

- vadné držení těla
- zhoršená koordinace pohybů
- zvýšené riziko vzniku nadváhy
- zvýšené riziko úrazů
- nedostatečná kompenzace
- psychické zátěže
- nedostatečné návyky pro aktivity v dospělosti

3. Mimoškolní aktivity

Aktivní trávení volného času

Patří sem takové aktivity, které rozvíjí fyzické a psychické schopnosti dítěte:

sport

zájmové kroužky

kluby

V dnešní době je nabídka kroužků pestrá. Nabízejí ji nejenom školy ale i mimoškolní zařízení. Děti si mohou vybrat, např.: mezi jazykovým, hudebním, malířským, keramickým, divadelním a počítačovým kroužkem.

Pozor však na možné extrémny. Rodiče se často snaží rozplánovat dětem každou volnou chvíli po návratu ze školy s odůvodněním, aby se děti nenudily a neměly čas na zlobení. Může to však vést k přepínání dítěte.

Pasivní trávení volného času

Mezi pasivní trávení volného času můžeme zařadit:

sledování televize, videa

hraní her na počítači

surfování po internetu

nečinnost spojenou s pocitem nudy

4.1 Televize

Z jakého důvodu sledují děti televizi?

Schramm W. a jeho spolupracovníci (19) se domnívají, že jim to:

- 1) přináší pozitivní potěšení z toho, že je někdo baví, a dovoluje jim uniknout z nudného světa všedního života se všemi jeho problémy do světa fantazie
- 2) dostávají užitečné informace
- 3) mají z toho „společenský užitek“, tj. televize dovoluje dětem, aby se scházely a poskytuje jim témata nutná pro konverzaci

Tato studie podnítila vznik dalších, které tyto tři hlavní doplnily o některé jiné:

- sledování televize je formou vzdělání
- sledování televize je zvyk
- televize pomáhá „zabít čas“
- televize poskytuje vzrušení, uvolnění a společnost

A co vzdělání v televizi?

Köpplová a Jiráková J.(9) uvádějí, že rozhodne-li se dítě, že pořad sleduje jen proto, aby se pobavilo a trochu si užilo, sdělení plynoucí z televizoru zanechá v jeho paměti jen málo stop. Pokud je ale dítě předem motivované snahou se prostřednictvím pořadu něco dovědět, daleko pravděpodobněji se sledováním televize opravdu něco naučí. Také to závisí na tom, jak je pořad udělán. Pro děti vznikají vzdělávací programy.

Děti ve věku 8-12 let nacházejí ponaučení v odborných dokumentárních pořadech, které nejsou přímo zaměřeny na dětské diváky. (To je období, kdy dětské diváky láká účast na vědeckých objevech)

Děti také sledují soutěžní kvízy a považují tyto pořady za velmi uspokojivou formu komunikace se světem.

Pro socializaci dítěte je důležité, aby se seznámilo s celou řadou rolí, které je v životě čekají a do nichž se bude muset zapojit. Musí si osvojit normy společenského chování, sociálních rolí.

Televize je přitom přirozeným médiem, která to zprostředkovává (někdy ve fiktivních) situacích a je dostupná prakticky všem dětem. Děti přitom nemusí přímo napodobovat své oblíbené hrdiny, ale pravděpodobně si osvojují hodnoty, postoje a pravidla, jimiž se tyto postavy řídí.

Televize představuje významný zdroj vzorových situací pro zobrazení sexuálních stereotypů převažujících v dané společnosti. Společnost spojuje s rolí muže a ženy jistá očekávání, která se podle pohlaví odlišují. Dítě se postupně seznamuje s tím, jaká očekávání jsou ve společnosti, do níž vyrůstá, s rolí muže a ženy spojena, a učí se s těmito normami žít.

Dítě stejně jako dospělý divák, vybírá, co bude sledovat, věnuje pořadům různou pozornost a získaná sdělení si interpretuje a pamatuje selektivně.

4.2 Vliv internetu na děti

Internet je médium poměrně nové a stejně jako každý nástroj používaný lidmi může přinášet užitek i škody. Děti jsou citlivější a zranitelnější než dospělí.

Klady využívání internetu dětmi

Většina dětí nerada píše. Internet je však staví do trochu jiné role. Pomocí e-mailů si dopisují děti, které by jen s velkým sebezapřením si sedly, vzaly papír a tužku a napsaly reálný papírový dopis. Pošvancová J.(16) uvádí, že děti mohou jeho prostřednictvím posílat nejen text, ale také vkládat grafiku i zvuky a přistupovat tak k tvorbě e-mailu nikoliv jako k psaní dopisů, ale jako k činnosti kreativní, s velmi výrazným výstupem. Navíc tento typ psaní je rychlejší a při dnešních cenách poštovního i levnější.

Internet není tedy jenom pasivní, ale i aktivní zábavou pro děti. Rozšiřuje dítěti komunikační možnosti. Dítě může komunikovat nejenom se svými kamarády, ale i s virtuálními. Zapojuje se do diskusních fór. Zde může hovořit se svými vrstevníky, ale i se staršími lidmi. Také si může vytvořit a publikovat vlastní stránky.

4.3 Negativita v trávení volného času

Televize a internet nemají jen kladný vliv k rozvoji dětí. Vzniká také **vliv negativní**.

Ten jsem rozdělila do tří skupin, na rizika při - sledování televize

- používání internetu

- hraní počítačových her

Televizní vysílání

Má značný vliv na děti a mládež, kteří tráví denně několik hodin sledováním televize. U nich je to nejčastější aktivita volného času. Značná část dětí nekompenzuje televizi dalšími volnočasovými aktivitami. Köpplová, Jiráková J.(9) uvádějí, že televize hraje významnou roli v životě mladých lidí a že má v sobě velký potenciál ovlivnit jejich agresivní chování. Časté sledování násilnických pořadů může podnítit agresivní chování především u těch dětí a dospívajících, kteří již prokázali, že jsou agresivními osobnostmi. Dlouhodobé sledování televizního násilí, je jedním z vedlejších faktorů, které přispívají k rozvoji dětské agresivity, a že tento vliv se projevuje již u dětí předškolního věku. Děti ve věku 9-12 a dospělí mají odlišný pohled na kreslené seriály. Dospělí je vnímají jako nadměrně násilné, děti si myslí, že neobsahují žádné násilí.

Televizní násilí může vést ke zvyku, a vnímání násilí jako normální a běžné v životě. Může také vést k napodobování a násilným činům.

V dnešní době jsou u nevhodných pořadů upozornění: “Tento pořad není vhodný pro děti a mladistvé“.

Internet, počítače

Rizika můžeme rozdělit do dvou skupin:

- a) *zdravotní* (jsou způsobena nadbytečným užíváním internetu)
- b) ostatní (působí přímo na probíhající komunikacemi či obsah informací zpřístupňovaných v internetu)

a) Zdravotní rizika

Zdravotní rizika podle Pošvancové J.(16) jsou spojená s nadměrným užíváním počítačů a internetu jsou stejná pro děti i pro dospělé.

Můžou se projevovat potížemi zraku a pohybové soustavy. Jako další je problematika působení elektromagnetického záření, které vyzařují monitory. Zdravotnické instituce na celém světě věnují pozornost možným zdravotním účinkům těchto polí. Jejich intenzita je však několikanásobně menší, než aby mohla na organismus patologicky působit dosud prokázanými účinky.

Potíže se zrakem se projevují bolestmi očí, oteklými víčky a přechodným oslabeným viděním. Zrak se namáhá nejvíc zaostřením na blízkost a nutností vnímat detaily. Intenzivní zátěž kladená na zrak může předcházet bolestem hlavy.

Potíže pohybové soustavy jsou spojeny se sezením u počítače. Dítě vlastně většinu času prosedí. V součtu s celodenním sezením ve škole mohou vzniknout bolesti v kříži, ramenou a v oblasti krku. Při počítačové hře (dětské zaujetí hrou), kde se často používá myš, může vzniknout bolest zatěžované ruky a paže.

Rodiče musí dbát na to, aby děti na úkor počítačů nezanedbávaly tělesný, pohybový ani sociální rozvoj, ale také jim umožnit v přiměřeném časovém úseku práci či hru na počítači.

Dále musí dbát na uspořádání pracoviště :vzdálenost monitoru od očí by měla být asi 60 cm, horní okraj monitoru ve výši očí, zařazování přestávek (aby nedošlo k jednostrannému zatěžování organismu), vhodná židle s nastavitelnou opěrkou i sedadlem a správně nastavená výška židle.

b) Bezpečný pohyb dětí po internetu

Na internetu dítě snadno a rychle najde různé informace. Ne všechny informace jsou však pro děti vhodné. Jde především o pornografické stránky či nenávist vzbuzujícími informacemi. Dítě může být nabádáno k vydání čísla, např.: kreditní karty či přemlouváno k chování, které naruší práva jiné osoby. Dalším záporům může být to, že dítě internetu „propadne“. A v poslední řadě může do počítače zanést virus.

Děti jsou snadným cílem. Zejména ty menší jsou důvěřivé, dospělý člověk je pro ně autoritou, informace na monitoru vnímá jako reálné a pravdivé.

Jak tomu zabránit?

Děti by měly získávat informace o bezpečném pohybu po internetu doma, ale i ve škole. Připojuje-li se dítě z kroužku, musí to kontrolovat vedoucí kroužku. Zde odpadají problémy s tím, že by dítě vysedávalo u internetu celý den, neboť je omezeno pouze na určité hodiny, kdy je kroužek. Doma by si měli rodiče ohlídat vhodně strávený čas. Děti by měli dostat informace o tom, že nemají nikomu prozrazovat svá hesla, osobní údaje, posílat fotografie a domlouvat si schůzku s neznámou osobou.

Rodiče by měly sledovat pohyb dětí v diskusních skupinách. Dále počítač neumísťovat v dětském pokoji, ale nejlépe v obývacím, kde rodina pobývá nejčastěji. Také by měli sledovat internetový prohlížeč-„Historie“, aby věděly na jakých stránkách jejich děti byly.

Anonymita

Anonymita může pro děti užívající internet znamenat riziko ze „dvou stran“. Umožňuje skrýt pravou identitu a vytvořit si identitu novou, je oblíbená především u těch dětí, které mají potíže s komunikací. Ve virtuálním prostoru nejsou „vidět“, cítí se v bezpečí a neohroženi. Stávají se tedy hrdiny. Tato zdánlivě neškodná činnost se může stát sebezničující v okamžiku, kdy dítě preferuje virtuální „svět“ před reálným. Děti takto netrénují komunikaci ve svém okolí a pokud se o to pokusí- neuspějí. A tak se znovu vrátí k virtuální identitě a prohlubování propasti mezi jím a vrstevníky.

Další problém je obtěžování dětí jiným uživatelem internetu. Jsou známé případy pedofilně orientovaných uživatelů, kteří se identifikovali přes internet jako přiměřeně staří „kamarádi“.

Závislost

Závislost: - má za následek psychické a tělesné důsledky pravidelného užívání.

- jako specifické se vztahování k realitě, se týká všech skupin, dokonce i dětí.

Organizace volného času dětí by měla být rodiči a jinými dospělými ovlivnitelná a ovlivňována. Blízká dospělá osoba by měla dbát na to, aby dítě vyváženým způsobem rozvíjelo i jiné než počítačové a internetové dovednosti.

Dle Pošvancové J.(16) lze o závislosti hovořit tehdy, když jakákoliv aktivita začne působit potíže v některých z následujících oblastí:

- 1) *rodina*: zhoršující se vztahy, pobyt dítěte u počítače překračuje tolerovanou hranici, dítě se odcizuje, je podrážděné
- 2) *škola*: učení ztrácí na kvalitě, dítě je unavené, nemá dostatek času a vůle na přípravu, ponocuje a při výuce není dostatečně soustředěné
- 3) *zdraví*: viz.: zdravotní rizika

Snáze se do závislosti na internetu nebo počítačích dostanou děti, které mají osobní komunikační problémy. V případě závislosti se stává, že dítě mění životní styl- ztrácí zájem o své kamarády a aktivity, může zanedbávat životosprávu, překračuje dohodnuté hranice. Dále může zatížit po ekonomické stránce rodinný rozpočet a vést k narušení vztahů v rodině.

Čím mladší je uživatel internetu, tím je ovlivnitelnější a je u něj větší riziko závislosti.

U mladých lidí se také závislost léčí obtížněji.

Dospělí by neměli děti nechat „vysedávat“ u počítače, ale nabídnout jim různé jiné aktivity strávení volného času.

Počítačové hry

Každé médium, tedy i počítačová hra, přináší dítěti nějaké informace, a je tedy socializačním prostředkem. Podle Otomarové M.(14) může zvyšování podílu využívání informačních a komunikačních technologií na úkor osobního styku s jinými lidmi působit negativně na psychiku.

Hraní počítačových her, tedy zejména využívání počítačových programů, které formou hry člověka učí novým znalostem a dovednostem je přínosem, ale v některých situacích je učitel nebo rodič nezastupitelný – chybí neverbální komunikace. Navíc dítě potřebuje kolem sebe vnímat vzory, kterými se stávají většinou rodiče, učitelé a samozřejmě i hrdinové z pohádek a her. V případě, že výuka a vzdělání proběhne pomocí softwaru (bez výrazného přispění rodičů a učitele), lze usuzovat kde dítě bude hledat své vzory.

Hra nabízí symbolické agresivní vzory vybízející k napodobení. Mezi zdroje, z nichž se děti učí agresivnímu chování, patří však zejména bezprostřední rodina, která „umí“ velmi hluboce zasáhnout do vývoje dítěte právě v tomto směru. Agresivní otec, který si poslušnost rodiny vynucuje každodenním výpraskem nebo duševním týráním všech jejích členů nepochybně velmi hluboce zasáhne do dalšího vývoje dítěte. Vliv počítačových her, ustupuje těmto významnějším socializačním činitelům, nicméně jej přesto nelze označit za nevýznamný.

Opakem tohoto názoru je jev v psychologii nazývaný habitualizace, tedy přivykání, kdy stálým a opakovaným hraním her s agresivním a násilným obsahem se snižuje citlivost na násilí a agresi až do té míry, že tyto budou posléze vnímány jako normální, všední a běžné způsoby chování. Je ovšem velmi diskutabilní u jakých jedinců může k tomuto jevu docházet.

Pošvancová J.(16) uvádí, že počítačové hry nejvíce ohrožují děti do 12 let. Ty ještě dobře nedovedou odlišit reálnou a symbolickou rovinu obsahu. Čím realističtější je hra zpracována, tím obtížnější toto odlišení je. Dětské myšlení je totiž konkrétní, vázané na reálné skutečnosti. Akceptuje svět tak, jak je mu předkládán. Informace získané ve hře může považovat za rovnocenné jiným, získaným v reálném světě. Významnou úlohu při přejímání agresivního chování

hraje mechanismus identifikace. Dítě se identifikuje s postavou počítačové hry, ve svých představách se pak stává silným a neporazitelným.

Násilí je často prezentováno jako integrální součást her, může v dítěti vyvolat dojem, že jde o běžnou normu chování pro řešení určitých situací. Svou roli jistě hraje i to, že s faktem, že agresivní jednání způsobuje bolest a utrpení obětí, se však zde dítě nesetká.

Organizace IDSA (Interactive Digital Software Association), která sdružuje největší distributory počítačových, síťových a konzolových her, například vytvořila ratingový systém, který přiřazuje hrám označení podle množství agresivních prvků a vulgárních výrazů obsažených ve hře. Rodič se tudíž může rozhodnout, zda hra, která zajímá jeho dítě, je pro něj skutečně vhodná. Ale i tak stále platí, že na vývoj a chování dětí má zcela zásadní vliv příklad rodičů a jejich postoje. Média a hry jsou pouze jedním z ovlivňujících prostředků.

5.4 Drogy

Už ani dětem na prvním stupni se nevyhýbají negativní stránky života jako jsou drogy v nejširším smyslu slova.

Drogy - jsou jakékoliv látky, na které může vznikat závislost. Patří sem, např.: alkohol, marihuana, ecstase, ale i cigarety.

Drogová závislost vzniká poměrně rychle, pozitivní pocity převládají a brání hlubšímu porozumění dlouhodobého vlivu drogy na organismus. Odvykání je velice obtížné, protože jde o nekončící proces, je třeba se učit žít bez drogy každý nový den. Alkohol, tabák a drogy s sebou nesou pro děti a dospívající větší riziko řady tělesných i duševních nemocí. Otravy alkoholem a drogami nastávají u dětí i po malých dávkách. Závislost na těchto látkách vzniká v dětství a v dospívání rychleji- uvádí Nešpor.K(13).

Dle Vaníčkové E.(15) se drogy můžou rozdělit do teorie průchozích rolích:

Tabák-alkohol-marihuana-tvrdá droga

Níže jsem popsala některé z nich: cigarety a alkohol

Děti a cigareta

V dnešní době jsou i jedenáctiletí děti závislými kuřáky. S kouřením cigarety se začíná o mnohem dříve a děvčata už dohání chlapce. Není ani žádnou výjimkou, když děti začínají kouřit již v první třídě.

Peníze na cigarety vždy nějak seženou. Využijí peníze, které jim rodiče dávají na svačinu a nebo sáhnou po kapesném— uvedla Jarošová B.(7). Aby se člověk stal na kouření závislý, musí se nikotin dostávat do mozku- to se děje při šlukování.

A to dělají i děti. Dítě se stane závislým mnohem dříve než dospělý.

Podle Světové zdravotnické organizace lze za pravidelného kuřáka označit dítě do 16 let, pokud vykouří alespoň jednu cigaretu týdně. (U dospělých platí pro stejné označení denní interval).

Karásková I.(8) uvádí, že děti mají všude kolem sebe špatný příklad: kouří televizní hvězdy, reklamy po ulicích, doma.

Podle Elišky Bartlové z brněnského zdravotního ústavu jsou dvě třetiny dětí v kontaktu s kouřením prakticky od narození, doma totiž mají aspoň jednoho kouřícího rodiče.

Alkohol

S alkoholem začíná mládež stále v nižším věku a taky ho vypije více. Autorky Suchá V.Grohová J.(20) uvedly, že z výzkumu vyplývá, že většina jedenáctiletých chlapců, ale i dívek ochutnalo alkohol. Někteří odborníci snižují tuto hranici i pod deset let. Následky na zdraví jsou velké. Organismus se nedokáže s toxickou látkou vyrovnat tak jako dospělý. „Dítě se rychleji stává závislým“, upozorňuje v této souvislosti Petr Popov, primář pro oddělení pro léčbu závislostí všeobecné fakultní nemocnice v Praze.

Alkohol je také mnohdy vstupní branou na cestě k drogám ostatním, i když většina společnosti si tuto nebezpečí příliš nepřipouští. Lékaři však varují, že první krok zpravidla není marihuana, ale právě alkohol a cigarety.

Děti doma zcela běžně dostávají při různých oslavách skleničku šampaňského. Neobvyklé nejsou ani situace, kdy desetileté dítě pravidelně pije k obědu pivo jako jeho rodiče. Uplatnily se zde i celospolečenské vlivy, jako je reklama alkoholu nebo pronikavé zvýšení dostupnosti alkoholu pro děti. Určitý podíl na tomto vývoji mohou mít i rodiče. Podle švédského výzkumu děti, jejichž rodiče jim doma zakazovali pít alkoholické nápoje, je pily daleko méně i tehdy, když byly mimo dohled rodičů. Jakoby jim rodičovský nesouhlas dával nejevo, že alkohol je pro děti nebezpečný a nevhodný.

Odborníci přitom zjistili, že čím nižší byl věk při první zkušenosti, tím více alkoholu dotyčný pil v pozdějším věku. Děti se také podstatně snadněji a rychleji stávají na alkoholu závislé.

U dospělého člověka to trvá i pět let, u dítěte dva roky. O to složitější je pak se závislosti zbavit. „Když se dítě ze závislosti dostane, nemá se k čemu vrátit.

Neumí navazovat vztahy, má problémy s komunikací, chybí mu zázemí“: říká primář Popov.

Další negativní jevy života:

Šikana

Mezi negativní jevy současného života dětí podle Hofbauera B.(3) patří také šikana, jejímiž iniciátory a pachateli bývají sami děti. K šikaně dochází právě ve volném čase. (Tyto problémy jsou v současnosti mezinárodním jevem, kterým se zabývají instituce jednotlivých zemí. Pozornost se věnuje prevenci šikany a boji proti násilí vůči dětem v rodině a škole).

Party

V době, kdy rodiče nemají moc času na své děti - naplňují role „na jakýsi částečný úvazek“ se děti ocitají naplno tváří tvář prázdnotě. Nemají co dělat a nudí se. Někteří sledují televizi, video, poslouchají hudbu, hrají počítačové hry nebo se z nich stanou gambleři.

Všechny tyto aktivity postrádají sociální dimenzi, takže narůstá pocit prázdnoty a frustrace z neuspokojených potřeb. Tím je vytvořen základní předpoklad pro vtažení do party vrstevníků.

V partě je soubor stejných jedinců, to znamená frustrovaných, bez znalostí a schopností naplnit volný čas kvalitně. Na jedné straně jsou neuspokojené sociogenní potřeby, na druhé straně absence sociálních schopností a dovedností.

Při nedostatku podnětu a neschopnosti a nemožnosti trávit volný čas zajímavě je každá novinka, každý nový podnět, nový zážitek vítaný a akceptovaný. Proto narůstá dětská praekriminalita z nudy a pod vlivem televize - dle Hofbauera B.(3).

Děti tráví volný čas touláním a zakládáním pouličních part. Z nudy experimentují s drogami i zákonem. S tím souvisejí také začínající a postupně se prohlubující problémy ve škole.

5. Možnosti prevence proti působícím rizikovým vlivům na děti

Dorazit ze školy, prásknout taškou do kouta a jít s kamarády ven. To je každodenní scénář života mnoha pražských dětí, na které zaměstnaný rodiče nemají čas a kterým nezbyvají peníze na mimoškolní aktivity.

Kluby

Aby děti a mládež mohli trávit smysluplně svůj volný čas, budují se různé kluby. V Praze, například nízkoprahový klub B - Side na Barrandově. Jeho záměrem je snížit drobnou kriminalitu a další negativní projevy nevytíženosti „děti sídliště“. Zde budou mít možnost si přijít zasportovat, zahrát na hudební nástroj. Dále se zde budou pořádat koncerty, turnaje v různých druzích sportu, turistické výlety do hor a také projížďky na koních.

Do budoucna by tu měla vzniknout poradna pro drogově závislé a pro ty, kteří mají problémy s trestnou činností – dle Mikoláškové E.(12). Všechna taková a podobná zařízení se snaží podchytit a zaujmout mladé lidi, kteří nemají vyhraněné zájmy, při nichž by vybili svou energii.

Cigarety

Ve školách začínají s preventivními programy.

Jsou to, například: programy ministerstva školství, jinde jsou vyškolené učitelky nebo třeba vymyšlejší tematické programy -dětí malují protikuřácké obrázky - podle Jarošové B.(7). Dle Karáskové(8) se profesorka Drahoslava Hrubá z brněnského Ústavu preventivního lékařství zapojila do nového preventivního programu pro školáky pod názvem: “Normální je nekouřit“. Tento program má podobu pohádkových příběhů. Po lekcích pro prvňáčky se připravují další programy pro druhé a třetí třídy.

Drogy

Na většině základních škol funguje speciální program zaměřený na prevenci zejména u mladších žáků. Lektory jsou starší děti, které mladším vysvětlují, jak se drog vyvarovat - toto probíhá, například na boleslavské šesté základní škole. S programem se začíná už u mladších žáků, protože kolem třinácti nebo čtrnácti je pozdě.

Další potřeba je komunikace mezi rodiči a dětmi. Rodiče by měli mluvit s dětmi o všem a být jim oporou. Dále by měli rodiče dětem vymyslet vhodný program. O využití volného času často rozhodují totiž většinou samy děti. A když se nudí, jsou na nejlepší cestě k experimentování a třeba je to může přivést i k drogám.

O prázdninách je vše dostupnější. Co je přes rok zakázáno, přes léto se špatně hlídá. Děti vyrazí na diskotéku, nebo se nechají vyhecovat kamarády. Proto je nejrizikovější období právě léto, kdy děti mají spoustu času, který tráví v ulici-
uvádí Fraňková S.(1).

Zásady prevence pro rodiče- dle Nešpora K.(13)

- získat důvěru dítěte a naučit se ho naslouchat
- naučit se dítětem o alkoholu a drogách informovaně hovořit
- předcházet nudě
- pomáhat dítěti přijmout hodnoty, které mu usnadní alkohol a drogy odmítat
- vytvořit zdravá rodinná pravidla
- pomoci dítěti vyhnout se nevhodné společnosti a najít si společnou dobrou
- posilujte sebevědomí dítěte
- spolupracujte s dalšími dospělými mimo rodinu a v případě problémů hledejte pomoc

6. Hypotéza

Cílem mého výzkumu bylo zjistit, jak tráví svůj volný čas žáci třetích tříd. Zajímalo mě, jestli navštěvují kroužky více ve škole nebo mimo ni. Dotazovala jsem se také na to, jak často navštěvují různé kulturní akce a kolik času tráví doma - u pasivního trávení volného času.

V neposlední řadě mě také zajímalo, jestli se už žáci setkali s alkoholem nebo cigaretou.

Chtěla bych také porovnat výsledky mezi chlapci a dívkami.

Hypotéza 1

- Žáci sledovaných škol se neliší ve způsobu trávení volného času.

Hypotéza 2

- Dívky se v trávení volného času liší od chlapců.

Hypotéza 3

- Žáci třetích tříd navštěvují po vyučování ještě nějaký sportovní kroužek.

Hypotéza 4

- Dívky, chlapci čtou neradi.

Hypotéza 5

- Volný čas tráví žáci převážně u televize a počítače.

Hypotéza 6

- Žáci třetích tříd nemají zkušenosti s kouřením.

Hypotéza 7

- Žáci nemají zkušenosti s pitím alkoholu.

7. Metodika

Účastníci studie :

Studie se zúčastnilo 104 žáků třetích tříd základní školy.

Dotazník byl anonymní.

- 1.skupina :** 26 žáků třetích tříd (17 chlapců a 9 dívek)
základní škola Hovorčovická, Praha 8
- 2.skupina :** 29 žáků třetích tříd (16 chlapců a 13 dívek)
základní škola Na Šutce, Praha 8
- 3.skupina :** 49 žáků třetích tříd (22 chlapců a 27 dívek)
základní škola Ústavní, Praha 8

Průběh testování :

Na začátku vyučovací hodiny jsem žákům rozdala dotazníky. Jsou rozděleny na 15 otázek, většinou se zaškrťává jedna z možností u některých otázek je možno označit i více. Na některé otázky musí žáci odpovědět písemně do kolonky.

Upozornila jsem je, že otázky jsou anonymní, takže se nemají podepisovat. Pouze zaškrtnout kolonku s pohlavím a dopsat svůj věk.

Limit na vyplnění a odevzdání žáci neměli. Postupně dotazník odevzdávali. Doba vyplnění byla cca 30 - 45 min. Žáci pracovali samostatně.

Když si nebyli s nějakou otázkou jistí (nebo ji špatně pochopili), přihlásili se a já jim šla poradit.

Kdo už měl splněno- pani učitelka mu zadala jiný úkol, aby nerušil ostatní.

Dotazník :

V úvodní části dotazníku je kolonka na zaškrtnutí pohlaví a dopsání věku.

Dále je část zaměřená na kroužky a na to, co dělají děti, když přijdou domů.

Také mě zajímalo, zda žáci chodí v týdnu ještě na nějaký jiný sport než jen tělesnou výchovu ve škole.

Část dotazníku jsem zaměřila také na kulturu a na to, zda děti čtou rády a jestli více knížky nebo časopisy.

Jedna z otázek, na kterou žáci mohly zaškrtnout i více možností je- jak tráví víkendy. Jestli to není převážně v domácím prostředí u televize nebo počítače.

Na toto navazuje skupina otázek týkající se televize a počítače, jak dlouho u nich tráví svůj čas denně žáci jsou a na co se převážně dívají v televizi a jaké hry preferují na počítači.

Také jsem do dotazníku vložila několik otázek týkající se vztahů rodičů s dětmi (trávení volného času, problémy doma, kapesné).

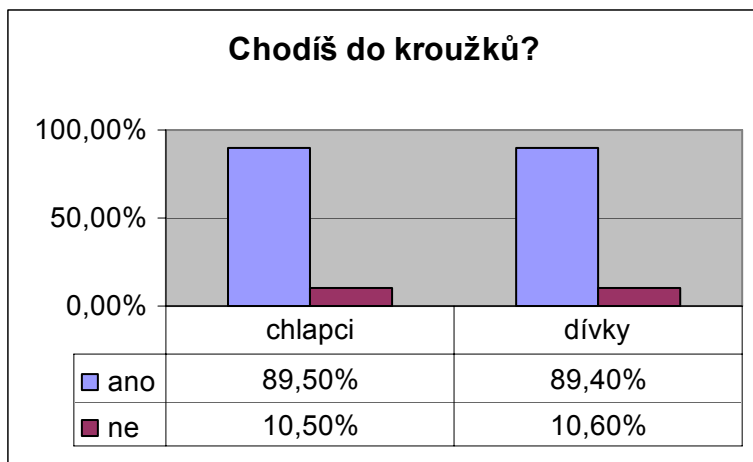
A na závěr dvě otázky týkající se na první kontakt s alkoholickými nápoji nebo cigaretou.

Dotazník je obsažen v přílohách.

8. VÝSLEDKY:

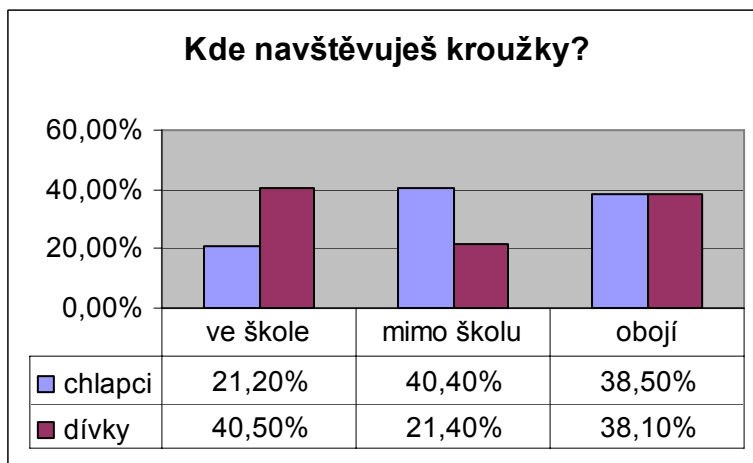
SROVNÁNÍ SOUBORU PODLE POHLAVÍ

Tabulka č.1

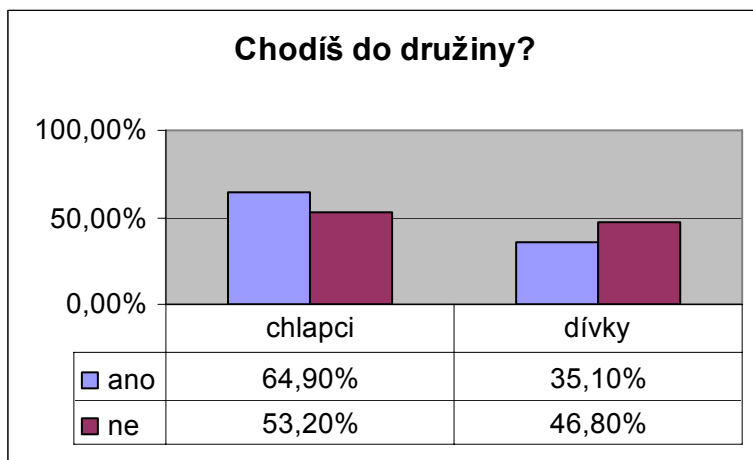
Zde je vyjádřeno, že přes 89% dětí navštěvuje kroužky. Mezi dívkami a chlapci nejsou žádné větší rozdíly.

Tabulka č.2

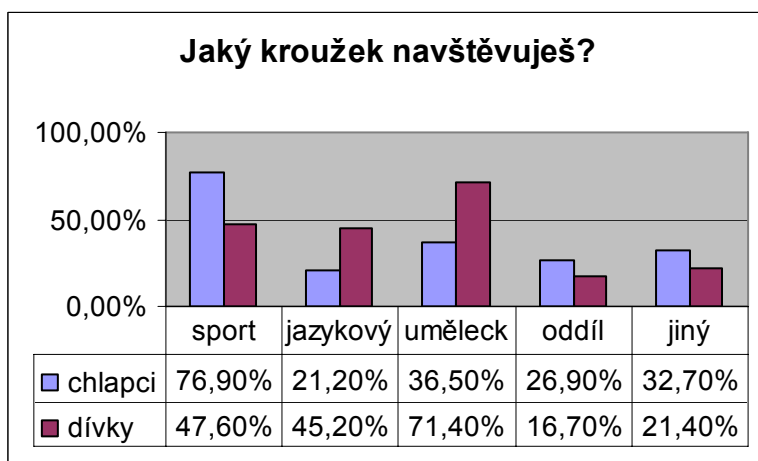
Z této tabulky vyplývá, že dívky navštěvují kroužky převážně ve škole, zatímco chlapci spíše mimo školu. Vysvětlení je takové, že školy většinou nabízejí více volných aktivit pro dívky než pro chlapce.

Tabulka č.3

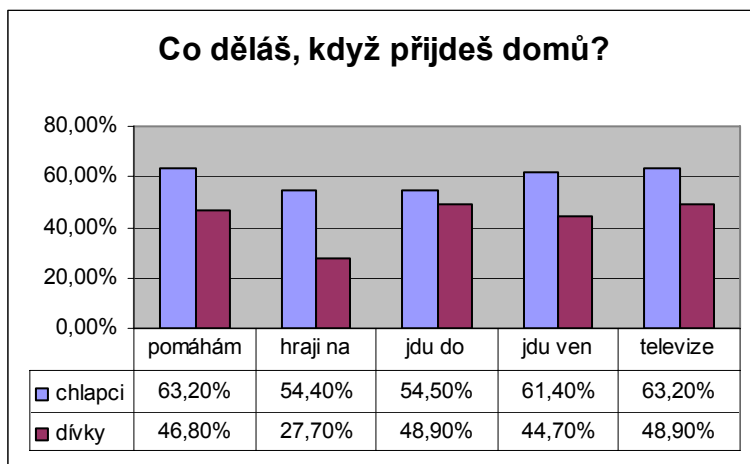
Z této tabulky vyplývá, že více do družiny chodí chlapců (64,9%) než dívek (35,1%).

Tabulka č.4

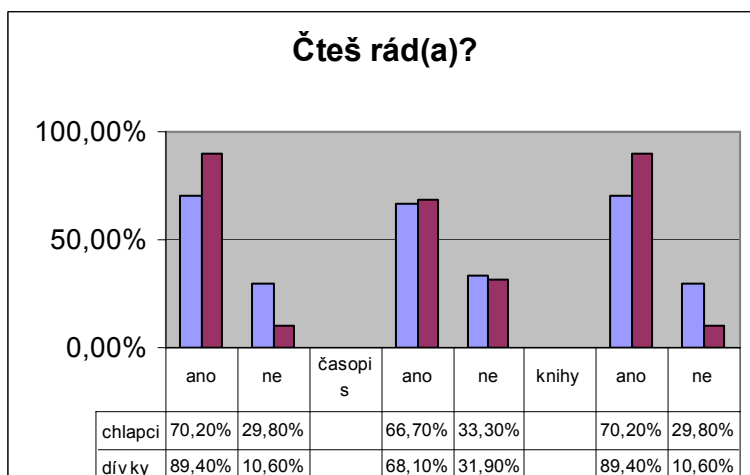
Chlapci nejraději navštívují sportovní kroužek (na jedné ze škol byla jedna ze dvou třetích tříd zaměřená na sport), dívky dávají přednost uměleckému zaměření, které je i na druhém místě u chlapců. Je to způsobeno asi tím, že jedna z mých sledovaných škol vlastní keramickou dílnu s pecí. A děti mají tak větší možnost dostat se ke kurzu keramiky. U jazykového kroužku je také velká významnost rozdílů - dívky ho navštívují častěji (45,2%) než chlapci (21,2%).

Tabulka č.5

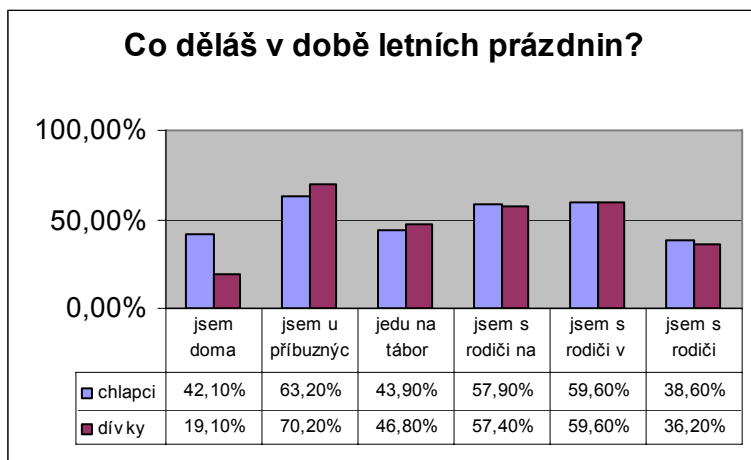
Na prvním místě se umístilo, že se děti po příchodu domů dívají na televizi. U chlapců se na stejném místě v tabulce umístilo, že pomáhají doma. U dívek je tato činnost až na druhém místě. Hra na počítači se celkově umístila na posledním místě. (U dívek také na posledním - s počtem 27,7% a u chlapců na čtvrtém místě s počtem 54,4%).

Tabulka č.6

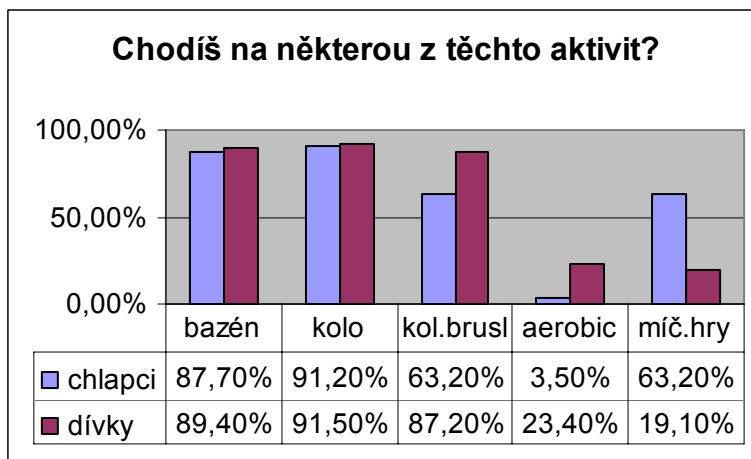
Děti čtou rády. To je překvapující, protože se většinou říká, že děti čtou nerady. O něco méně čtou chlapci (29,8%) než dívky (10,6%). Obě pohlaví si spíše vybírají ke čtení knížky (29,8% chlapců a 10,6% dívek).

Tabulka č.7

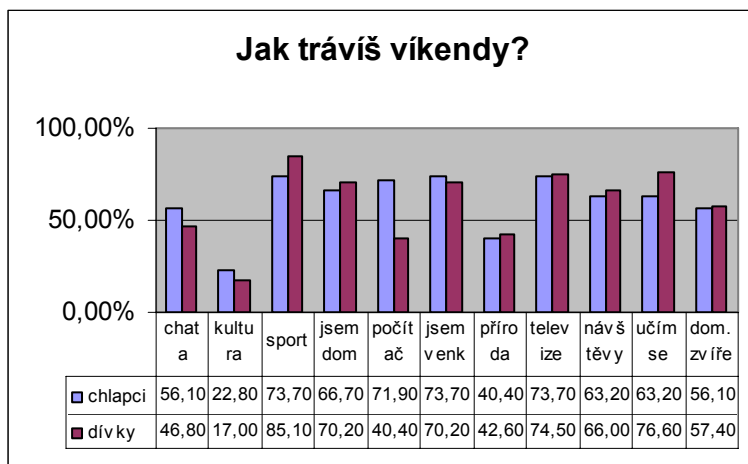
Na prvním místě se umístilo, že děti tráví letní prázdniny především u příbuzných - tím se myslí babička s dědou. Na druhém a třetím místě jsou děti s rodiči a to buď v zahraničí (2.místo) nebo na chatě (3.místo). Kolonka „jsem doma“ se umístila až na posledním místě. A to více u chlapců než u děvčat. Děti většinou zaškrtovaly více možností. Proto se dá usuzovat, že se většina z nich nenudí o prázdninách. Ani jedno z dotazovaných dětí netráví celé prázdniny pouze doma.

Tabulka č.8

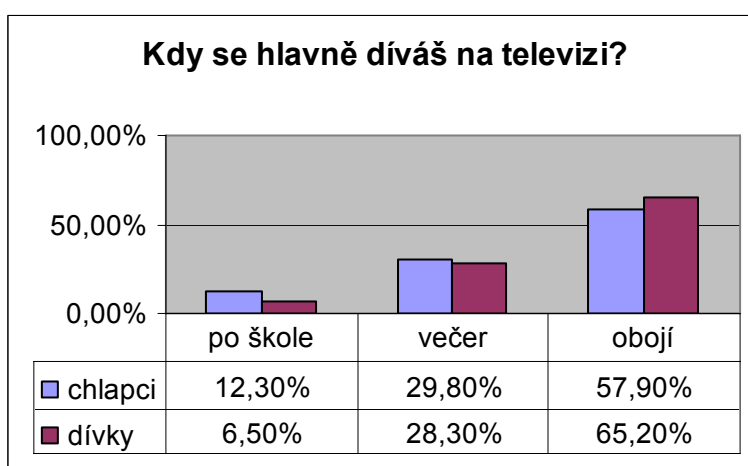
Na prvním místě děti jezdí na kole a na druhém místě chodí plavat do bazénu (je to ovlivněné také tím, že ve třetí třídě mají půl roku plavání v rámci tělesné výchovy). Větší rozdíly mezi oběma pohlavími jsou u sportů jako jízda na kolečkových bruslích a cvičení aerobiku. Tento mají oblíbený většinou dívky (23,4%). Míčové hry jsou zase oblíbenější u chlapců (63,2%) než u dívek (19,1%).

Tabulka č.9

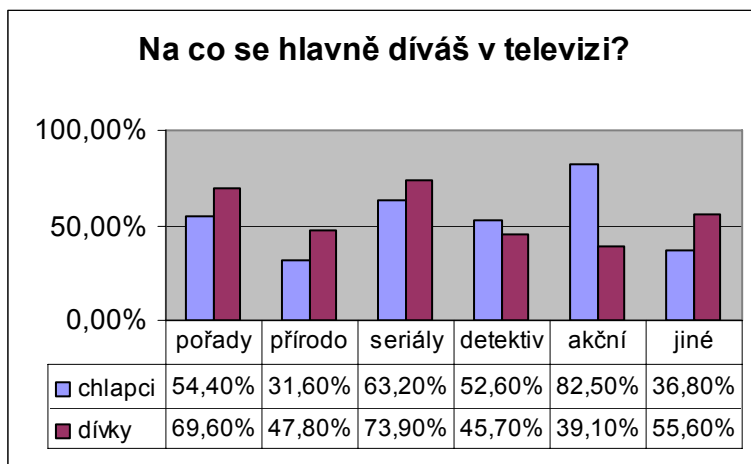
Děti měly možnost zaškrtnout více odpovědí, jak tráví víkendy. Chlapci na prvním místě uvedli, že se dívají na televizi, potom na druhém místě a na třetím místě jsou venku s kamarády a sportují. Oproti tomu dívky nejvíce sportují a až pak se učí a dívají na televizi. Největší rozdíly mezi dívkami a chlapci jsou u otázky - jestli tráví víkendy u počítače - kladně odpovědělo 71,9% chlapců a jen 40,4% dívek.

Tabulka č.10

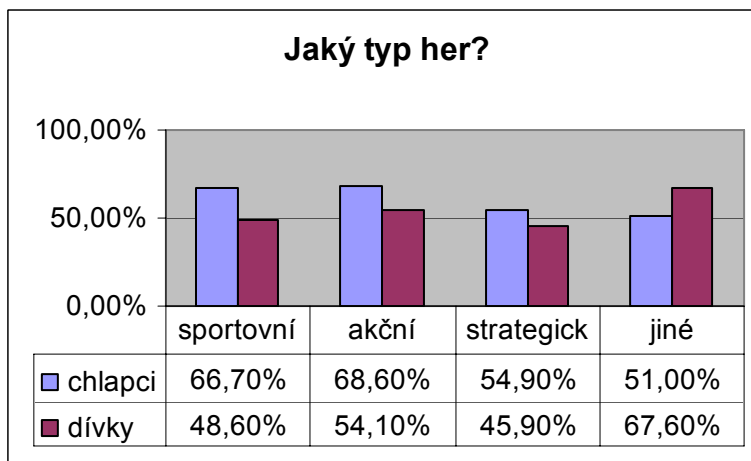
Obě pohlaví se na televizi dívají hlavně po škole a i večer. Menší počet dětí sleduje televizi po škole.

Tabulka č.11

Chlapci na prvním místě nejvíce sledují v televizi akční filmy, naopak dívky seriály. Na druhém místě chlapce zajímají seriály, dívky především pořady pro děti.

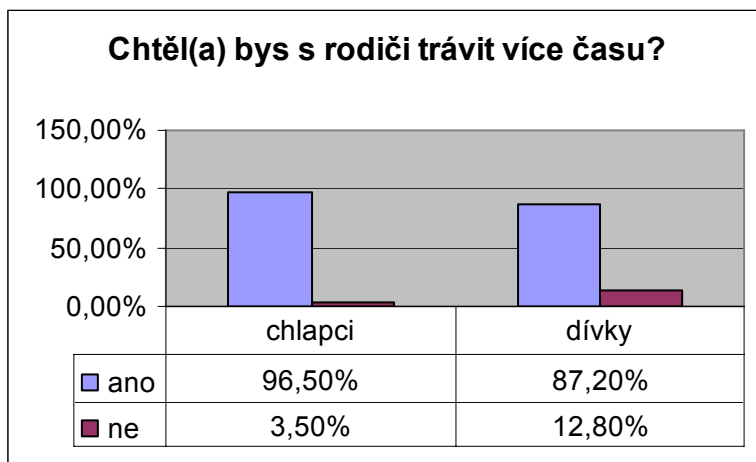
Tabulka č.12

Chlapci si nejvíce vybírají akční hry a pak sportovní. Dívky mají akční hry až na druhém místě, na prvním „jiné“ (tj. hry, které nejsou ve výběru).

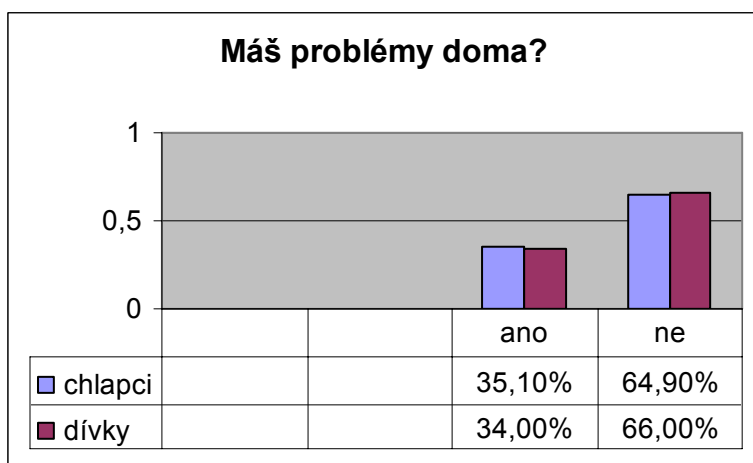

Tabulka č.13

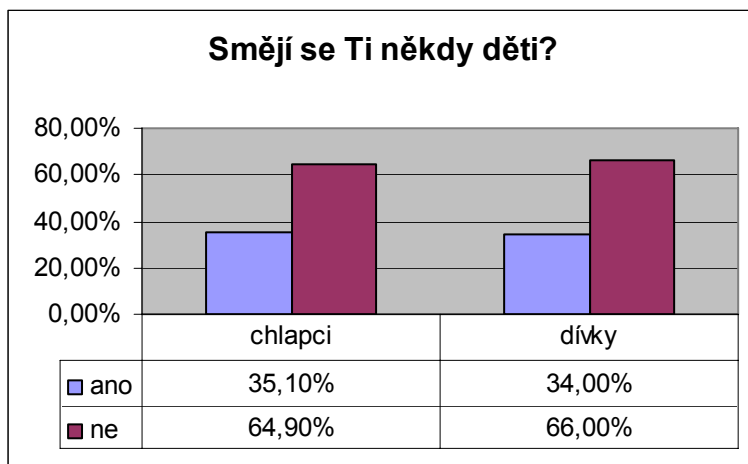
Děti shodně odpovídala, že by chtěly trávit s rodiči více času. Jen 12,8% dívek a 3,5% chlapců odpověděly, že ne. Připsaly, že jsou z rozvedených rodin. Jezdí o víkendu za tatínkem a s maminkou jsou během týdne.

Tabulka č.14

Chlapci uvedli, že mají více problémů doma než dívky. (Jako možné problémy jsem uvedla do dotazníku, např.: rodiče jsou moc přísní, nerozumí Ti, nedostáváš kapesné, nepouštějí Tě tolik ven s kamarády...).

Tabulka č.15

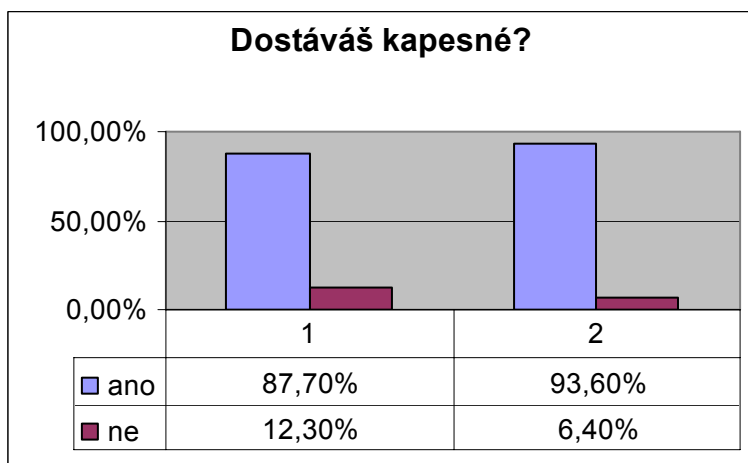
35,1% chlapců a 34% dívek odpovědělo, že se jim ostatní děti smějí.

Na otázku : „Z jakého důvodu?“

U dívek byl hlavní důvod, že je „tlustá“, „malá“, „moc opálená“, „šišlá“ nebo „něco provedla“.

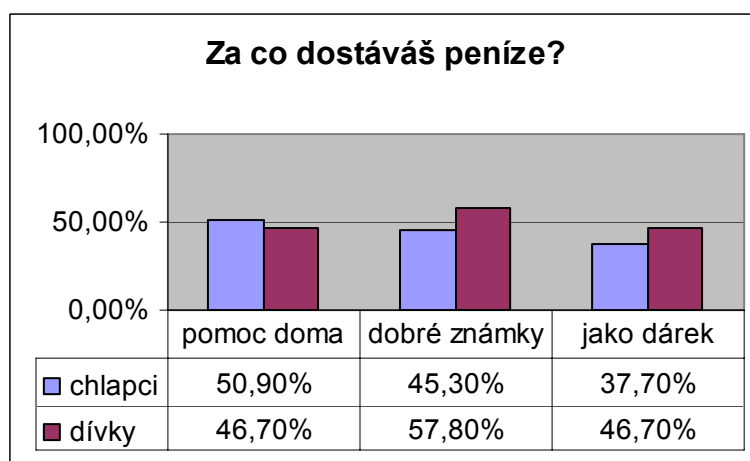
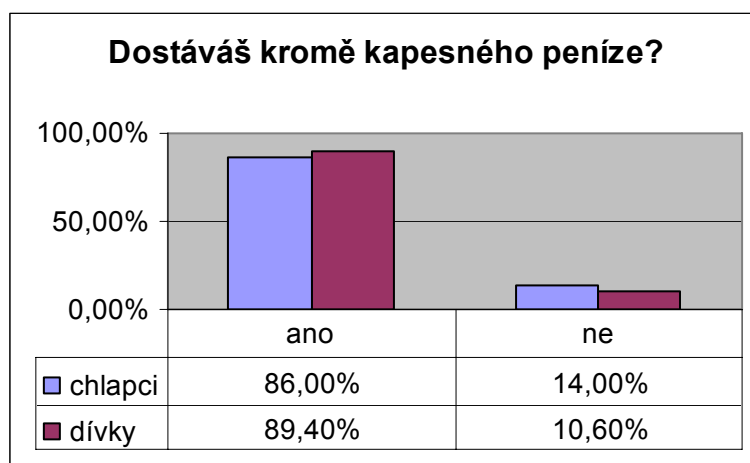
Chlapci měli důvod, že je „tlustý“, „malý“, „nosí brýle“, „že se splete“, „neumí hrát nějaký sport“... atd.

Tabulka č.16

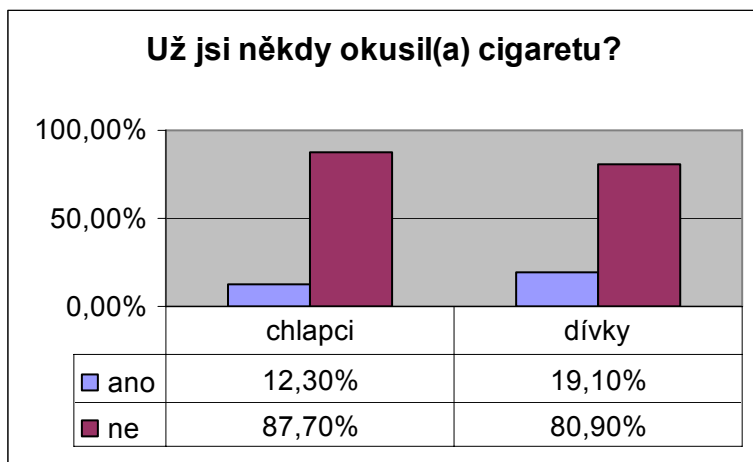
Většina dětí dostává kapesné.

Tabulka č. 17 a 18

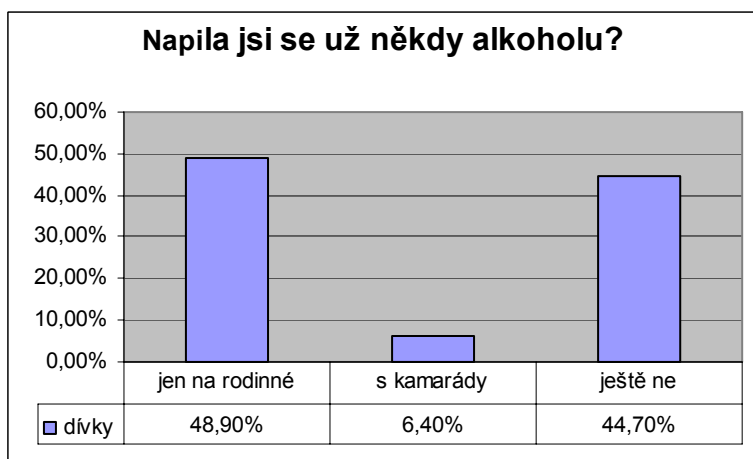
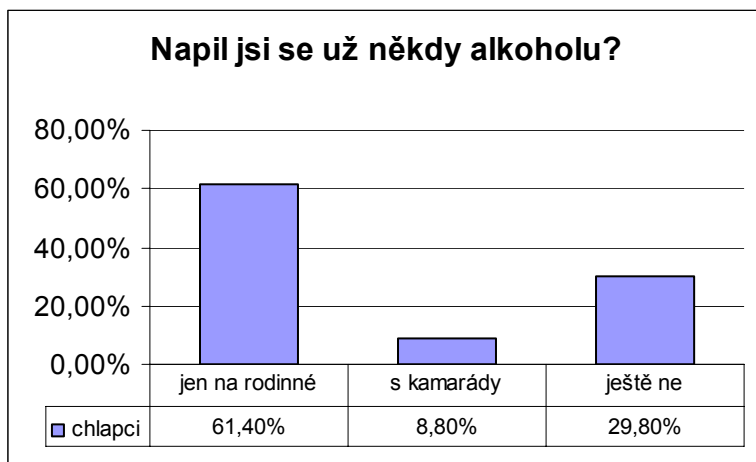
Děti dostávají kromě kapesného ještě peníze navíc.
 Chlapci za pomoc doma a dobré známky, dívky za dobré známky a pomoc doma
 a i jako dárek.

Tabulka č.19

Většina dětí ve svém věku ještě neokusila cigaretu, což je potěšující zjištění.

Tabulka č.20

Přes polovina chlapců se už napila na rodinné oslavě, dívky se blíží 50%.

Tabulka č.21

Kolikrát v týdnu chodíš na nějaký sport?		chlapci	dívky	
počet hodin:				
0		31,50%	36,70%	
1		9,30%	26,50%	
2		25,90%	12,30%	
3		16,70%	14,30%	
4		11,10%	6,10%	
více hodin		5,50%	4,10%	

31,5% chlapců a 36,7% dívek nechodí na sport ani jednu hodinu týdně. Nezapočítává se do toho tělocvik ve škole a plavání v rámci tělocviku. Nejvíce dětí chodí na 1- 2 hodiny za týden. Zde je rozdíl v pohlaví na 1 hodinu chodí více děvčata (26,5%) než chlapců (9,3%). Na 2 hodiny je to opačně více chlapců (25,9%) než dívek(12,3%). Je to nejspíš tím, že chlapci chodí na fotbalové, florbalové a hokejové tréninky a ty trvají většinou dvě hodiny. Dívky dávají přednost tancování, tenisu a volejbalu a tyto sporty jsou většinou po jedné hodině.

Tabulka č. 22

Kolik hodin denně se díváš na televizi? (počet hod.)		chlapci	dívky
do 0.5		12,70%	14,30%
1		14,60%	18,40%
2		23,60%	30,60%
3		18,20%	16,30%
4		5,50%	6,10%
5		3,60%	2,10%
6		1,80%	6,10%
více hod.		9,10%	0,00%
neví kolik		10,90%	6,10%

Z této tabulky vyplynulo, že shodně se dívají na televizi děti nejvíce dvě hodiny denně.

Víc hodin denně než šest se pak dívají chlapci (9,10%).

Tabulka č.23

Kolik hodin denně si hraješ na počítači?			chlapci	dívky
(počet hod.)				
O hod.			5,50%	18,40%
do 0.5 hod.			16,40%	6,10%
1			36,40%	40,80%
2			20,00%	12,20%
3			7,20%	10,20%
4			7,20%	2,10%
5			5,50%	4,10%
6			0,00%	4,10%
více hod.			1,80%	0,00%
neví kolik			0,00%	2,00%

Jednu hodinu denně si shodně hraje na počítači 40,8%dívek a 36,4% chlapců. 18,4% dívek a 5,5% chlapců uvedli, že si nehrají vůbec, protože doma počítač nemají.

Statistické významnosti rozdílů

Rozdíly v rozložení odpovědí na jednotlivé otázky co se týká pohlaví byly otestovány Chi-kvadrat-testem pro kontingenční tabulky na 5%ní hladině významnosti.

Byly zjištěny tyto výsledky :

(seřazeny od nejvýznamnějších)

Největší rozdíly v odpovědích mezi dívkami a chlapci byly v těchto otázkách :

		significance
Ot.č.1		
	Chodíš na aerobic?	0
	Chodíš na nějaké míčové hry?	0
Ot.č.11		
	Na co hlavně se díváš v televizi - akční filmy?	0
Ot.č.1		
	Na jaké kroužky - umělecké?	0
Ot.č.9		
	Jak trávíš víkendy - hraješ si na počítači?	0,002
Ot.č.8		
	Jezdíš na kolečkových bruslích?	0,005
Ot.č.1		
	Na jaké kroužky - sport?	0,006
Ot.č.12		
	Chtěl(a) bys chodit do nějakého kroužku, ale nemůžeš?	0,01
Ot.č.1		
	Na jaké kroužky - jazykové?	0,02
Ot.č.6		
	Co děláš v době letních prázdnin - jsem doma?	0,02
Ot.č.5		
	Čteš rád(a)?	0,03
	Čteš knížky?	0,03

Srovnání souboru podle škol

Dotazník jsem rozdávala na třech školách. Níže jsem porovнала větší rozdíl v odpovídání žáků jednotlivých škol.

Školy jsou označené takto : 1. škola - základní škola Hovorčovická
2. škola - základní škola Na Šutce
3. škola - základní škola Ústavní

Tabulka č.24

<i>Chodíš do kroužků?</i>		1.škola	2.škola	3.škola
ano		92,3%	100,0%	81,6%
ne		7,7%	0,0%	18,4%

Většina dotazovaných navštěvuje kroužky. U školy č.2 dokonce chodí celá dotazovaná třída do kroužku.

Tabulka č.25

<i>Kde navštěvuješ kroužky?</i>		1.škola	2.škola	3.škola
ve škole		32,0%	24,1%	32,5%
mimo školu		44,0%	27,6%	27,5%
ve škole i mimo školu		24,0%	48,3%	40,0%

Kroužky navštěvují děti ve škole a i mimo školu.

Tabulka č.26

<i>Chodíš do družiny?</i>		1.škola	2.škola	3.škola
ano		61,5%	75,9%	49,0%
ne		38,5%	24,1%	51,0%

Na 1. a 2. škole přes polovina dětí chodí do družiny, na 3. škole Je to skoro 50%.

Tabulka č. 27

<i>Jaký kroužek navštěvuješ?</i>		1.škola	2.škola	3.škola
sportovní		76,0%	65,5%	55,0%
jazykový		12,0%	51,7%	30,0%
umělecké		40,0%	44,8%	65,0%
oddíl		8,0%	24,1%	30,0%
jiný		24,0%	17,2%	37,5%

Nejvíce mají děti zájem o sportovní kroužky- na 1. a 2. škole, Na 3. škole je na prvním místě umělecký kroužek ale hned vzápětí také sportovní kroužek.

Tabulka č.28

<i>Co děláš, když přijdeš domů?</i>		1.škola	2.škola	3.škola
učím se		76,9%	82,8%	85,7%
dívám se na Tv		69,2%	31,0%	65,3%
chovám dom.zvíře		46,2%	44,8%	46,9%
pomáhám doma		53,8%	51,7%	59,2%
hraji na počítači		46,2%	41,4%	40,8%
jdu do kroužku		38,5%	62,1%	53,1%
jdu ven		46,2%	55,8%	57,1%

Po příchodu domů se děti na škole č.1 a 3 dívají na televizi, žáci na 2. škole jdou do kroužku.

Tabulka č.29

<i>Čteš rád(a)?</i>		1.škola	2.škola	3.škola
ano		84,6%	89,7%	69,4%
ne		15,4%	10,3%	30,6%
časopisy				
ano		73,1%	65,5%	65,3%
ne		26,9%	34,5%	34,7%
knihy				
ano		88,5%	89,7%	67,3%
ne		11,5%	10,3%	32,7%

Žáci čtou rádi.

Tabulka č.30

Navštěvuješ kulturu? (alespoň 1 krát za půl roku)		1.škola	2.škola	3.škola
kino				
ano		96,2%	89,7%	83,7%
ne		3,8%	10,3%	16,3%
divadlo				
ano		84,6%	69,0%	77,6%
ne		15,4%	31,0%	22,4%
muzeum				
ano		69,2%	58,6%	57,1%
ne		30,8%	41,4%	42,9%

Kino navštěvuji děti nejvíce. Je to tím, že program je přizpůsobený i mladším divákům.

Také je v porovnání s některými lístky do divadel levnější.

Tabulka č.31

Jak trávíš víkendy?		1.škola	2.škola	3.škola
chata		46,2%	62,1%	49,0%
kultura		15,4%	20,7%	22,4%
sport		84,6%	65,5%	83,7%
jsem doma		65,4%	55,2%	77,6%
počítač		61,5%	58,6%	55,1%
jsem venku		76,9%	65,5%	73,5%
příroda		42,3%	37,9%	42,9%
televize		80,8%	48,3%	85,7%
návštěvy		58,0%	51,7%	75,5%
učím se		69,2%	65,5%	71,4%
dom.zvíře		57,7%	58,6%	55,1%

Zde byl největší rozdíl mezi školami u otázky – sledování televize. Na 1. a 3. škole sledujících dětí televizi o víkendu je přes 80%, ale na 2. škole jen 48,3%.

Tabulka č.32

Už jsi někdy okusil(a) cigaretu?			
	1.škola	2.škola	3.škola
Ano	7,7%	17,2%	18,4%
Ne	92,3%	82,8%	81,6%

Z této tabulky vyplývá, že shodně na všech dotazovaných školách je velká část dětí, které ještě cigaretu neokusily.

Tabulka č.33

Napil(a) jsi se už někdy alkoholu?			
	1.škola	2.škola	3.škola
jen na rodinné oslavě	50,0%	58,6%	57,1%
s kamarády	3,8%	13,8%	6,1%
ještě ne	46,2%	27,6%	36,7%

Přes 50% žáků z každé školy dostalo napít alkoholu na rodinné oslavě.

Statistické významnosti rozdílů

Rozdíly v rozložení odpovědí na jednotlivé otázky co se týká škol byly otestovány Chi-kvadrát-testem pro kontingenční tabulky na 5%ní hladině významnosti.

Byly zjištěny tyto výsledky:

(seřazeny od nejvýznamnějších)

Největší rozdíly v odpovědích mezi třemi školami:

Ot.č.9		significance
	Jak trávíš víkendy - sledování televize?	0
Ot.č.1		
	Na jaké kroužky - jazykový?	0,007
Ot.č.8		
	Chodíš na nějaký jiný sport?	0,01
Ot.č.5		
	Čteš knížky?	0,02
Ot.č.1		
	Chodíš do kroužku?	0,03
Ot.č.11		
	Na co se díváš v televizi - akční filmy?	0,03
Ot.č.13		
	Smějí se Ti někdy děti?	0,04
Ot.č.3	Co děláš,když přijdeš domů - sledování televize	0,04
Ot.č.8	Chodíš na nějaké míčové hry?	0,04

9. Diskuse

Můj průzkum probíhal na třech základních školách v Praze. Jsem si vědoma, že tyto výsledky jsou specifické pro velké město. V případě průzkumu na menším městě či venkově předpokládám, že by údaje byly poněkud odlišné.

Některé své výsledky jsem porovnávala s diplomovanou prací – Volný čas dětí a mládeže od Kateřiny Kutrové.

Otázky jsem statisticky zpracovala a rozdělila do dvou souborů - podle pohlaví abonentů a podle škol. Vybrala jsem určité otázky z dotazníků, které mně připadaly vhodné a níže rozebrala.

Kroužky

V prvním souboru, kde je rozdělení dle pohlaví je otázka, zda žáci chodí do kroužku. Chlapci i dívky shodně odpověděli, že ano - a to v 89,5% u chlapců a 89,4% u dívek.

Počet dětí, které navštěvují kroužky a zájmové organizace ve výsledcích K.Kutrové(10) je 88,9%. Tento výsledek není nikterak rozlišný. Je jen dobře, že zájem o kroužky v době, kdy už skoro každé dítě má doma počítač a televizi, neklesá. Dále jsem zjistila, že chlapci raději navštěvují kroužky mimo školu (40,1%), zatímco dívky preferují kroužky pořádané školou (40,5%). Zde závisí na škole, jaké druhy volnočasových aktivit nabízí žákům. Některé školy preferují spíše umělecké (keramický, divadelní...), jiná zase např. sportovní.

Sport

Dále také K.Kutrová(10) uvádí vysoký zájem dospívajících o sport (82,4%), a to bez většího rozdílu mezi dívkami a chlapci.

Zde nemůžu přesně porovnat, protože se zabývám mladším školním věkem, ale mí dotazovaní žáci chodí sportovat alespoň na jednu hodinu týdně 26,5% dívek

a 9,3% chlapců. Na dvě hodiny týdně je to opačné - jen 12,3% dívek za to 25,9% chlapců.

Alarmující je, že 36,7% dívek a 31,5% chlapců nechodí (mimo povinné tělesné výchovy ve škole) na žádný sport během týdne.

Mezi mými sledovanými žáky a dospívající mládeží v trávení volného času (sportu) je viditelný rozdíl. Dospívající mládež sportuje, jak vyplývá z výše uvedených údajů, podstatně více.

Pohybová aktivita přináší mládeži pozitiva, která si žáci v mladším školním věku ještě neuvědomují.

Čas doma

Také jsem se děti ptala, co dělají, když přijdou domů.

Na prvním místě se nepříliš překvapivě umístilo sledování televize. Tu děti sledují (podle výsledků) odpoledne i večer. Také o víkendech je na prvním místě televize u chlapců. Dívky dávají přednost raději sportu.

Kutrová K.(10) vysledovala, že délka sledování televize je 111min. denně souhlasí to i se situační analýzou Českého výboru pro UNICEF (1996)

a i s hodnocením volnočasových aktivit dětí Ministerstvem školství za rok 2002.

V mých výsledcích vyšla doba, kdy děti sledují televizi 120min., což je podobné.

Rodina

K. Kutrová(10) se zabývala také otázkou, jestli by děti chtěly trávit více času doma s rodinou. Z odpovědí ji vyšlo, že mladších dětí více než 50% odpovědělo, že by chtěly trávit více času.

To souhlasí i s mými výsledky, které uvádějí dokonce i větší % dětí. (96,5% chlapců a 87,2% dívek)

Dle Hofbauera B.(3) je dostatek času věnovaný rodiči dětem společným východiskem, aby se děti učily svůj volný čas využívat k rozvoji sebe i ve

prospěch druhých. Takový přístup však dnes není zdaleka vlastní každé rodině, poměrně častý je naopak nezáměr o to, čím se jejich děti ve volném čase zabývají. Podle šetření IDM Praha z roku 1995 činil objem času, v němž se rodiče věnují svým dětem: v pracovní dny méně než půl hodiny u 25% otců a 2% matek a více než 3 hod. pouze u 6% otců a 35% matek. O víkendech byl stav příznivější. V mém průzkumu děti, které zaškrtnuly, že by nechtěly být více času s rodiči, dále uváděly, že jsou z rozvedených rodin a s maminkou jsou přes týden a tatínka si „užijí“ o víkendu.

Četba

Na otázku : „čtou děti rády?“ - můj výsledek byl, že ano. 70,2% chlapců a 89,4% dívek odpovědělo kladně. Děti si vybírají spíše knížky než časopisy.

Tyto výsledky mi vyšly poněkud odlišné s porovnáním s mezinárodním výzkumem PIRLS, kde zjistili, že rádo čte pouze 45% českých dětí. Což je o 15% méně než celosvětový průměr.

Zlata Houšková z Klubu dětských knihoven říká, že děti si v knihovně vypůjčí spíše naučnou literaturu nebo literaturu faktu. Frydecká L.(2) uvádí, že podle odborníků existuje několik příčin, proč české děti nerady čtou. Hlavní z nich je televize. „Sedět u televize je přece méně náročné než přemýšlet u knihy“ říká Zlata Houšková. Knihovny se snaží malé čtenáře přitáhnout všelijak. Některé knihovny vymýšlejí akce pro děti, např.: malování s poslechem pohádek a povídek či vycházky po okolí a povídání pověstí o starých domech. Děti si pak zajdou rády do knihovny a knížku si vypůjčí.

Návykové látky

Pod toto téma jsem do dotazníku zařadila dvě otázky - a to na cigarety a alkohol.

Na otázku na **alkohol** jsem se ptala, jestli se už někdy děti napily alkoholu. (Nepočítala jsem s tím, že by se už někdy opily).

Přes polovina chlapců a skoro 50% dívek ochutnalo už alkohol na rodinné oslavě. Jen tak ze zvědavosti ochutnalo 8,8% chlapců a 6,4% dívek alkoholický nápoj s kamarády. Zde by bylo zajisté zajímavé zjistit, jakým způsobem se děti k alkoholu s kamarády dostaly.

Zjištění, že většina dětí už zkušenost s alkoholem má, je alarmující, protože K. Kutrová uvádí ve výsledcích, že průměrný věk, kdy se žáci poprvé opili, je 10 let. Já jsem dělala výzkum u 8 a 9 - ti letých dětí a naštěstí se hranice pod 10 let (alespoň z mé sledované skupiny) nesnížila.

Cigarety okusily více dívky (19,1%) než chlapci (12,3%).

Dívky mi přiznaly, že to zkoušely jen ze zvědavosti s kamarádkami a že jim to vůbec nechutnalo a nechtějí s tím v budoucnu pokračovat.

Potěšující zjištění je, že přes 80% dětí celkově ještě nekouřilo cigaretu.

10. Závěr

Cílem mého výzkumu bylo zjistit, jak tráví žáci třetích tříd svůj volný čas. Studie se zúčastnilo 104 žáků třetích tříd základních škol na Praze 8.

- základní škola Hovorčovická : 26 žáků (17 chlapců a 9 dívek)
- základní škola Na Šutce : 29 žáků (16 chlapců a 13 dívek)
- základní škola Ústavní : 49 žáků (22 chlapců a 27 dívek)

Na začátku vyučovací hodiny jsem žákům rozdala dotazník (viz.přílohy), který byl anonymní.

V průběhu cca 30 - 45 min.respondenti dotazník vyplnili a odevzdali.

Výsledky jsem statisticky zpracovala v programu EPI-INFO.

Hypotéza 1 - Žáci sledovaných škol se neliší ve způsobu trávení volného času

NEPOTVRZENA

Zde je velký signifikantní rozdíl jen u otázky: “Jak trávíš víkendy?“. Jedna z možností na výběr byla, že se dívají na televizi. Na dvou školách odpovědělo kladně přes 80% dětí, zatímco na třetí škole jen 48,3% dětí.

Hypotéza 2 - Dívky se v trávení volného času liší od chlapců

POTVRZENA

Větší signifikantní rozdíly mezi oběma pohlavími byly u třech otázek. Z výsledku vyplynulo, že aerobic preferují dívky (23,4%) než chlapci (3,5%), což není tak překvapující. Naopak chlapci dávají přednost spíš míčovým hrám (63,2%) než dívky (19,1%). Ve volném čase jízda na kolečkových bruslích zaujme dívky (87,2%) než chlapce (63,2%).

Hypotéza 3 - Žáci třetích tříd navštěvují po vyučování ještě nějaký sportovní kroužek

POTVRZENA

Obě pohlaví navštěvují po vyučování ještě sportovní kroužky. Chlapci (76,9%) ve větší míře než dívky (47,6%). Na jednu hodinu týdně chodí 26,5% dívek a 9,3% chlapců, ale na dvě hodiny týdně 12,3% dívek a 25,9% chlapců.

Hypotéza 4 - Dívky, chlapci čtou neradi

NEPOTVRZENA

Děti čtou rády (70,2% chlapců, 89,4% dívek).

Také vyšlo ve výsledcích, že čtou raději knihy než časopisy. Knížky čtou také více z toho důvodu, že se z nich učí do školy a připravují si různé referáty atd.

V porovnání třech sledovaných škol vyšel signifikantní rozdíl na otázku, zda čtou děti rády. Na prvních dvou školách kladně odpovědělo přes 80% respondentů, oproti další škole, kde jen 69,4%.

Hypotéza 5 - Volný čas tráví žáci převážně u televize a počítače

POTVRZENA

Po příchodu domů si přes polovina chlapců (54,4%) hraje na počítači a o víkendu dokonce (71,9%) chlapců.

Dívky tuto hypotézu nepotvrzují (27,7%) a o víkendu se jejich počet zvýší na (40,4%). Je to asi tím, že o víkendu mají více času na své zájmy. Televizi po příchodu domů sleduje 63,2% chlapců a 48,9% dívek. Sledování televize je nejčastější aktivita dětí v odpoledním a večerním čase.

Hypotéza 6 - *Žáci třetích tříd nemají zkušenost s kouřením*

POTVRZENA

Většina dětí ještě nemá zkušenost s cigaretou (87,7% chlapců a 80,9% dívek). Je ale zajímavé zjištění, že cigaretu již okusilo více dívek než chlapců (19,1% a 12,3%).

Hypotéza 7 - *Žáci třetích tříd nemají zkušenost s pitím alkoholu*

NEPOTVRZENA

Chlapci a dívky uvádějí, že se napili už někdy alkoholu na rodinné oslavě (61,4% chlapců a 48,9% dívek). Ochutnat alkohol jim dali rodiče nebo příbuzní. S kamarády žáci třetích tříd moc nepijí, ti co se napili, uváděli, že z důvodu, že alkohol chtěli ochutnat (8,8% chlapců, 6,4% dívek).

11. Souhrn

Cílem práce bylo zmapovat náplň volného času vybrané skupiny žáků třetích tříd základních škol. Byli osloveni žáci ze tří základních škol v Praze. Soubor tvořilo celkem 104 žáků (55 chlapců a 49 dívek). Pomocí dotazníku byl zjišťován způsob trávení volného času, zájem dětí o aktivity organizované školou a mimoškolní, zkušenost s kouřením, pitím alkoholu, návštěvnost kulturních akcí, zájem o četbu, délka sledování televize a počítače, výběr her na počítači, vztah dětí s rodiči. Sběr dat se uskutečnil ve třídách za přítomnosti řešitelky, která informovala žáky o obsahu práce a způsobu vyplňování. Získaná data byla statisticky zpracována v programu Epi-Info .

Výsledky byly porovnány s výsledky práce Volný čas dětí a mládeže od Kateřiny Kutrové.

Byly zjištěny tyto výsledky:

Volný čas, po příchodu ze školy, tráví více než polovina dotázaných žáků u televize a počítače.

Respondenti ze všech tří škol navštěvují po vyučování sportovní kroužky.

Z výsledku vyplynulo, že dívky preferují aerobick a jízdu na kolečkových bruslích.

Chlapci dávají přednost míčovým hrám.

Žáci sledovaných škol se liší ve způsobu trávení volného času o víkendech.

Na 1. a 3. škole přes 80% dětí udalo, že ve volném čase o víkendu sledují televizi,

na 2. škole tráví svůj volný čas u televize necelá polovina dotázaných žáků.

89% dotázaných dívek a 70% chlapců uvedlo, že ve volném čase rádi čtou.

13% chlapců a 20% dívek sledovaného souboru 3. tříd přiznalo zkušenost s kouřením.

60% chlapců a polovina dívek sledovaného souboru 3. tříd přiznalo zkušenost s pitím alkoholu.

Summary

The aim of this thesis was to analyze free time activities of a selected group of pupils attending the third grade at elementary schools. Pupils from three different schools in Prague were questioned. The tested group made up 104 pupils (55 boys and 49 girls). Free time activities, childrens' interest in activities organised either by school or other institutions, the experience with smoking and drinking alcohol, the interest in cultural events, the interest in reading, the length of watching television or computer, the choice of computer games and the relationship with their parents – this information was found out with the aid of a questionnaire. The data were obtained at classrooms with the presence of the author of this thesis who informed the pupils about the contents of the questionnaire and how to fill it out. The obtained data were processed statistically in the program Epi-info.

The results were confronted with the results presented in Kateřina Kutrová's thesis entitled Children and the youth's free time.

These results were found out:

More than a half of the questioned pupils spend their free time at the computer or watching television.

The questioned pupils of the three schools take part in sport clubs.

The results showed the girls prefer aerobics and in-line skating, the boys prefer ball games.

The pupils of the three schools differ in free time activities at the weekend.

Over 80% of the questioned pupils of the 1st and the 3rd school stated they watched television at the weekend, while less than a half of the questioned pupils of the 2nd school spent weekends watching television.

89% of the questioned girls and 70% of the questioned boys stated they liked reading in their free time.

13% of the boys and 20% of the girls out of the whole tested group admitted having experience with smoking.

60% of the boys and half of the girls out of the whole tested group admitted having experience with drinking alcohol.

Přílohy

DOTAZNÍK

Pohlaví:

dívka

chlapec (zaškrtni správnou odpověď)

Věk:.....let (doplň)

.....
.....

Volný čas

1)

Chodíš do kroužků?

- ano (zaškrtni správnou odpověď)
 ne

A kde?

- ve škole
 mimo školu
 ve škole i mimo školu

Na jaké kroužky?

- sportovní
 jazykový (např.: anglický, německý

jazyk..)

- umělecký
 hudební (hra na nástroj,

zpěv)

- malířský
 keramický
 divadelní

oddíl

jiný.....(doplň)

2)

Chodíš do družiny? ano

ne

3)

Co děláš, když přijdeš domů? (zaškrtni správnou odpověď, může jich být i více)

učím se

hraji si na počítači

dívám se na televizi

jdu do kroužku

starám se o domácí zvířátko (např.: jdu ven s pejskem)

pomáhám doma

jdu ven s kamarády

Když přijdeš ze školy domů-jsi doma sám(a)? ano ne

4)

Kolikrát v týdnu chodíš na nějaký sport?.....

5)

Čteš rád(a)? ano

ne

Časopisy? ano

ne

Knížky? ano

ne

6)

Jezdíš v zimě na hory? ano

ne

Co děláš v době letních prázdnin? (můžeš zaškrtnout i více možností)

jsem doma
chatě, chalupě

jsem s rodiči na

jsem u babičky, dědy, tety
v zahraničí

jsem s rodiči na dovolené

jedu na tábor
v ČR

jsem s rodiči na dovolené

7)

Navštěvuješ?

Alespoň 1 krát za půl roku

Kino ano
 ne

Divadlo ano
 ne

Muzeum ano
 ne

8)

Chodíš plavat(do bazénu) ? ano

ne

Jezdíš na kole? ano

ne

Jezdíš na kolečkových bruslích? ano

ne

Chodíš na aerobic? ano

ne

Chodíš na nějaké míčové hry? ano

ne

Chodíš na jiný sport – jaký? .....(doplň)

9)

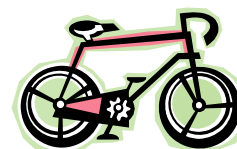
Jak trávíš víkendy? (sobota a neděle) (můžeš zaškrtnout i více možností)

jedu s rodiči na chatu
přírody

chodím s rodiči do

navštěvuji s rodiči kulturu (různé kulturní nebo zábavné akce)

běhám, jezdím na kole, kolečkových bruslích

jsem doma
televizi

dívám se na

hraji si na počítači
příbuzné

navštěvuji s rodiči

hraji si venku s kamarády

učím se

jiné (*uved'*).....
domácí zvířátko

starám se o

..

10)

Máš volný den jen pro sebe-co by jsi nejradši
dělal(a)?..... (*doplň*)

.....

11)

Televize, počítače

Kolik hodin denně se díváš na televizi?.....(*doplň*)

Díváš se na televizi hlavně :

po škole

večer

po škole i večer

A na co hlavně?

více možností)

pořady pro děti (*můžeš zaškrtnout i*

přírodopisné filmy

seriály

detektivní film

akční filmy

jiné

Kolik hodin denně si hraješ na počítači?..... (doplň)

Jaké hry?..

- sportovní
- akční
- strategické
- jiné

12)

Chtěl(a) bys s rodiči trávit více času?..... ano
 ne

Chtěl(a) bys chodit do nějakého kroužku, ale nemůžeš? (třeba jízda na koni)

ano

ne

Jestli ano-uvěď z jakého

důvodu.....

13)

Máš problémy doma? (například: rodiče jsou moc přísní, nerozumí Ti, nedostáváš kapesné, nepouštějí Tě tolik ven s kamarády)

ano

ne

Smějí se Ti někdy děti?.....

ano

ne

Z jakého

důvodu?.....

....

(například: nemám značkové oblečení, mám horší známky.....)

Dostáváš kapesné?

ano

ne

Dostáváš kromě kapesného peníze?

ano

ne

Za co?

- pomoc doma
- jako dárek

- dobré známky
- jiné

(uved').....

Co si za kapesné kupuješ, na co ho používáš?..

doplň).....(

14)

Už jsi někdy okusil(a) cigaretu?

ano

ne

15)

Napil(a) jsi se už někdy alkoholu?

jen na rodinné oslavě

s kamarády

ještě ne

Seznam literatury

- 1) •*Fraňková S.*, Boleslavský deník, 2003
- 2)•*Frydecká L.*, „Děti čtou knihy nerady, spíš sáhnou po časopisech“, Mladá fronta Dnes, 2005
- 3)•*Hofbauer B.*, Děti, mládež a volný čas, Praha, Portál 2004
- 4)•<http://www.bonusweb.cz/clanky/skodlivosther>
- 5)•<http://web.spinet.cz/-zdravá> škola
- 6)•<http://www.msmt.cz/-Ministerstvo> školství, mládeže a tělovýchovy
- 7)•*Jarošová B.*, „ S cigaretou začínají od první třídy“, Mladá fronta Dnes, 2005
- 8)• *Karášková I.*, "Cigareta je pistole, která zabíjí oběma konci, říká žena“,
„ Milé děti, normální je nekouřit, varují učitelé“, Mladá fronta Dnes, 2005
- 9)•*Köpplová , Jirák J. a materiály Institutu dětí a mládeže MŠMT* , Socializační role masmédií u dětí a mládeže, negativní prvky ve vysílání (drogy, násilí), děti a reklama, Informační studie č.5.101, červenec 1997
- 10)•*Kutrová K.*, Diplomovaná práce-Volný čas dětí a mládeže, 2003
- 11)•*Matějček Z.*, Rodiče a děti,Praha 1986
- 12)•*Mikolášová E.*, „ Dětem na sídlišti pomůže klub“, Mladá fronta Dnes, 2005
- 13)• *Nešpor.K.*, Jak chránit děti před návykovými látkami, SZU 1997
- 14)•*Otmarová M.*, Mají hry vliv na dětskou kriminalitu? , In BonusWeb.cz-denní zpravodaj ze světa počítačových her (online), Praha:Mafra, 1998-2003
- 15)•*Vaničková Eva*, Vývoj závislostí, Růžová linka 2003
- 16)• *Pošvancová J.*, knihovna Kroměřížská, www.knihzdar.cz

17)•Provazník.K-Komárek.L-Provazníková.H, Manuál prevence v lékařské praxi-VI.Prevence poruch zdraví dětí a mládeže, Státní zdravotní ústav Praha, 1999-

18)•Provazníková H., Zdraví a dítě, Růžová linka 2000

19)•Schramm W. a jeho spolupracovníci, Televize v životě našich dětí, studie

20)•Suchá V., Grohová J., Děti a alkohol, Mladá fronta Dnes, 2000